

Biotopu valsts līmeņa aizsardzības mērķu (FRV) noteikšana: datu izvēle un eksperta apsvērumi

Biotopa kods	2120
Biotopa nosaukums	Priekškāpas
Eksperte	Brigita Laime
Darbs pabeigts	10.04.2024.
Vispārējās piezīmes	<p>Biotopa <i>2120 Priekškāpas</i> platības var būt atšķirīgas dažādos gados, jo biotops ir ļoti mainīgs, pakļauts tiešai vēja un jūras ietekmei. Pēc noskalošanas jauna priekškāpa var izveidoties vienas sezonas laikā vai pakāpeniski atjaunoties gada–vairāku gadu laikā. Pašreizējais priekškāpu kartējums ir aptuvens, jo kartēšana veikta mērogā, kurā grūti iezīmēt precīzas šā biotopa robežas (Latvijā dominē salīdzinoši šauras priekškāpas). Daļa priekškāpu Dabas skaitīšanas projekta ietvaros kartēta ārpus veģetācijas sezonas, kas būtiski ietekmē šā biotopa faktisko robežu noteikšanu un rezultātā biotopa platību. Iespējams, ka biotopa faktiskā pašreizējā platība ir lielāka nekā atspoguļo datu bāze “Ozols”. Priekškāpas ir vienotā kāpu kompleksā ar embrionālajām kāpām, tāpēc dabā ir grūti saskatīt un kartē attiecīgi novilkt robežu starp šiem biotopiem (4. pielikums).</p> <p>Lai objektīvi varētu novērtēt priekškāpu reālo platību, nepieciešams turpināt piekrastes biotopu monitoringu, kas ietver arī krasta procesa novērtējumu un piekrastes profila aktualizēšanu. Mūsdienās tas veicams, izmantojot arī jaunās tehnoloģijas (augstas izšķirtspējas ortofotokartes, ar droniem iegūtos foto). Turpmākai priekškāpu biotopa iezīmēšanai kartē nepieciešams izstrādāt un izmantot vienotu metodisku pieeju.</p>

FRA noteikšanā izmantotā metode – novērtēšana laika nogrieznī

REF min, km²	<p>6,4 km²</p> <p>Nosakot REF platības, izmantoti 1989. un 1992. gadā krasta kartēšanā iegūtie dati par priekškāpu izplatības posmiem (Latvijas jūras krastu monitorings, 1993). Latvijas piekrastē labi izveidotas, augošas priekškāpas konstatētas 45 % no krasta kopgaruma jeb 226 km, tajā skaitā 47 km garā posmā ar 2 un 3 priekškāpām (5. pielikums). Dati par priekškāpu platumu konkrētos posmos skatīti pēc vairākiem izdevumiem, kuros raksturoti priekškāpu profili, arī platumi (Latvijas jūras krastu monitorings, 1993; Ulsts, 1998; Eberhards, 2003; Eberhards, Lapinskis, 2008) (6. pielikums). Aprēķinot REF min platību, pieņemts, ka šaurāko priekškāpu vidējais platumu ir 20 m, bet platāko priekškāpu (2–3 priekškāpas) vidējais platumu ir 60 m.</p> <p>Rezultātā: 179 km ar platumu 0,02 km = 3,58 km² un 47 km ar platumu 0,06 km = 2,82 km².</p>
REF max, km²	7,6 km ²

	<p>Aprēķinot REF max platību, pieņemts, ka šaurāko priekškāpu vidējais platums ir 20 m, bet platāko priekškāpu (2-3 priekškāpas) vidējais platums ir 80 m.</p> <p>Rezultātā: 179 km ar platumu 0,02 km = 3,58 km² un 47 km ar platumu 0,08 km = 3,76 km².</p> <p>Paralēli veikti aprēķini, izmantojot 14 nodalīto krasta posmu garumus ar labi izveidotām augošām priekškāpām (5. pielikums) un aptuvenos priekškāpu platumus (Latvijas jūras krastu monitorings, 1993; Ulsts, 1998; Eberhards, 2003). Rezultātā iegūts, ka priekškāpu platība ir 7,6 km². Pieņemot, ka šajā aprēķinā izmantotie dati ir konkrētāki, šī platība definēta kā maksimālā vēsturiskā platība. Jāņem vērā, ka šaurākas priekškāpas 1993. gadā konstatētas arī citos posmos, kas kartē (5. pielikums) nav atzīmētas, piemēram, Papes–Nidas posmā, Ainažos u.c. Arī šis fakts liek domāt, ka maksimālā platība noteikti ir bijusi ap 7–8 km².</p>
REF vid., km ²	7 km ²
REF periods	References platības noteikšanai izmantots 1989. līdz 1993. gads, jo šajā laikā tika iegūti pirmie dati par priekškāpu izplatību Latvijā kopumā. Pēc krasta apsekošanas un kartēšanas materiāliem G. Eberharda vadībā veiktajos pētījumos tika aprēķināti krasta joslas garumi ar priekškāpām (Latvijas jūras krastu monitorings, 1993).
HDV min, km²	7,4 km ² Izmantota Biotopu direktīvas 17. panta ziņojumā ziņotā platība par 2001.–2006. gada periodu. Šajā laikā (2002.–2005. gads) bija veikta priekškāpu biotopa kartēšana LIFE projekta “Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” ietvaros (http://piekraste.daba.lv). Lai gan tad Latvijā vēl nebija šā ES nozīmes biotopa detalizēta skaidrojuma, tomēr pēc kartēšanas metodikas un rezultātiem var spriest, ka dati ir ticami un objektīvi.
HDV max, km²	7,4 km ² HDV max platība vērtēta kā vienāda ar minimālo.
HDV vid., km ²	7,4 km ²
CV, km ²	4,495 km ²
CO platību summa valstī, km ²	2,406331046 km ²
Ilgtermiņa tendence, automātiski	8
Vai paredzamas biotopa platības izmaiņas klimata pārmaiņu rezultātā?	Jā. Klimata pārmaiņas var pastiprināt jūras krasta noskalošanu, ūdens līmeņa paaugstināšanos. Klimatam kļūstot siltākam, jūra var neaizsalt vai aizsalt mazāk, tādējādi ziemas vētru ietekmē krasts var tikt noskalots arvien vairāk un biežāk. Vietām priekškāpu atjaunošanās varētu notikt lēni vai nenotikt.
Vai Latvijā ir >1% biotopa platības ES Boreālajā reģionā, t. i., Latvijai ir starptautiska atbildība attiecīgā	Jā.

biotopa saglabāšanā?	
Vai Latvijā biotopa platības ir fragmentētas?	Nē. Vietām priekškāpas varētu būt arī fragmentētas, piemēram, ostu ietekmētos krasta posmos, intensīvas rekreācijas vietās (Saulkrasti, Jūrmala u.c.). Ņemot vērā, ka šie posmi ir salīdzinoši īsi vai tomēr pastāv iespēja priekškāpām atjaunoties, šobrīd atzīmēts, ka biotopa platības nav fragmentētas. Šo raksturojumu nepieciešams objektīvi izvērtēt.
Vai negatīvie faktori, kas izraisīja samazināšanos, vēl darbojas?	Jā. Turpinās gan vides (vētras), gan antropogēno faktoru ietekme. Īpaši jāatzīmē izmīdīšanas un izbraukāšanas ietekme, kas palielinās strauji pieaugošā atpūtnieku skaita dēļ. Atsevišķos krasta posmos viens no negatīviem faktoriem ir smilšu deficīta pieaugums, ko rada ostu darbība un pludmaļu pārmērīga “kopšana”.
Vai biotopa izplatības areālam kādā no laika nogriežņiem arī bijušas negatīvas tendences?	Nē. Biotopa areāls ietver krastu no Nidas līdz Ainažiem. Ir bijuši periodi, kad areāla galējos punktos priekškāpas tiek noskalotas (izzūd), bet tad atkal vairāk vai mazāk atjaunojas.
Papildjautājumu summa	60
Intervāls	8
Atbilstošs scenārijs saskaņā ar metodikas 8. att. (ilgtermiņa tendence)	8. scenārijs. <div data-bbox="531 1133 1382 1408" data-label="Figure"> <p>8. RFV = starp HDV un REF</p> <p>REF (vēsture) HDV (2004) CV (2024) FRA (~2040)</p> </div> <p>Faktiski HDV platība (7,4 km²) ir ļoti tuva REF vidējai platībai (7,0-7,4 km²), un šeit nevar teikt, ka būtu bijis būtisks pieaugums. Citādi tas ir, salīdzinot HDV (2004) ar pašreizējo platību CV (2024), kur platība 20 gadu laikā sarukusi no 7,4 uz 4,5 km².</p>
FRA	7,24 km² FRA > CV

FRR noteikšanā izmantotie apsvērumi

Vai izplatības areāla HDV ir visa Latvija?	Nē.
Vai biotops aizņem visu iespējamo areālu Latvijā?	Jā. Biotopa areāls ietver krastu no Nidas līdz Ainažiem. Ir bijuši periodi, kad areāla galējos punktos priekškāpas tiek noskalotas (izzūd), bet tad atkal vairāk vai mazāk atjaunojas.

Vai biotopa areāls Latvijā ir samazinājies, un pārmaiņas nav saistītas tikai ar uzlabotām zināšanām par biotopa izplatību?	Nē. Jā/nē (šeit ieraksta atbilstošo).
REF min, km²	—
REF max, km²	—
REF vid., km²	—
REF periods	—
HDV min, km²	—
HDV max, km²	—
HDV vid., km²	—
CV (pašreizējais areāls), km²	3834 km ²
Saskaņā ar Metodikas 8. att. atbilstošs scenārijs	<p>Prognozējams, ka ilgtermiņā biotopa areāls saglabāsies tāds, kā pašlaik (1. scenārijs).</p> <p>1. FRV = HDV = CV</p> <p>REF (vēsture) HDV (2004) CV (2024) FRA (~2040)</p>
Vai paredzamas areāla izmaiņas klimata pārmaiņu rezultātā?	—
Vai Latvijā ir >1% biotopa platības ES Boreālajā reģionā, t. i., Latvijai ir starptautiska atbildība attiecīgā biotopa saglabāšanā?	—
Vai Latvijā biotopa platības ir fragmentētas?	—
Vai negatīvie faktori, kas izraisīja samazināšanos, vēl darbojas?	—
Vai biotopa platībai kādā no laika nogriežņiem ir	—

bijušas negatīvas tendences?	
Papildjautājumu summa	—
Intervāls	—
FRR	3834 km² FRR = CV

Literatūra un dati

Eberhards G. 2003. Latvijas jūras krasti. Latvijas Universitāte, Rīga, 292 lpp.

Eberhards G., Lapinskis J. 2008. Baltijas jūras Latvijas krasta procesi. Atlants. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 64 lpp.

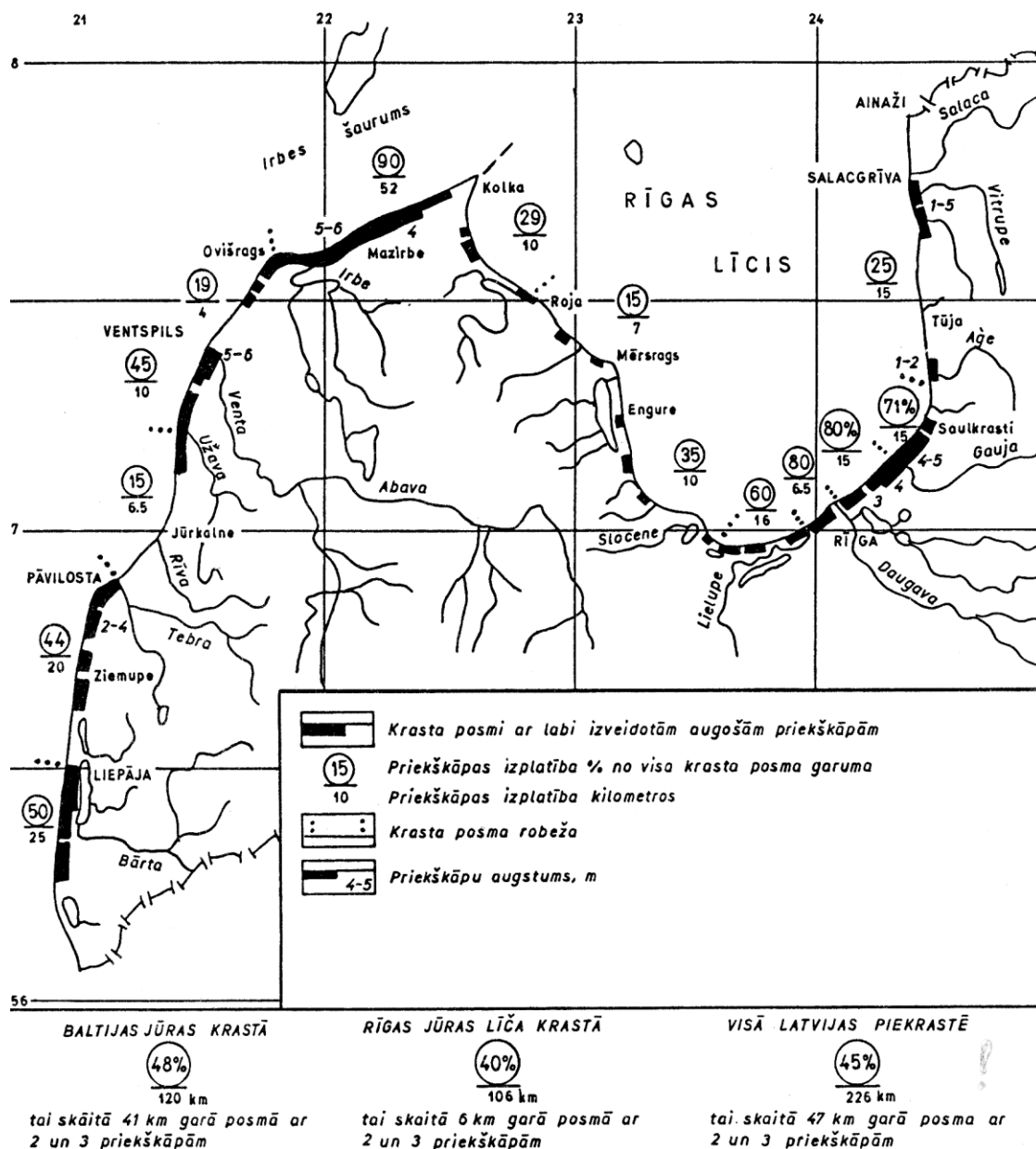
Latvijas jūras krastu monitorings. 1993. Vides monitorings Latvijā. LR Vides aizsardzības komiteja, Pētījumu centrs, Rīga, 46 lpp.

Ulsts V. 1998. Baltijas jūras Latvijas krasta zona. Valsts ģeoloģijas dienests, Rīga, 96 lpp.

Pielikumi

4. pielikums – aktuālās biotopa 2120 platības (01.02.2024., DDPS “Ozols”), vektordatu slānis.
5. pielikums. Priekškāpu izplatība Latvijas piekrastē (Latvijas jūras krastu monitorings, 1993).
6. pielikums. Krasta profili Latvijas piekrastē (Ulsts, 1998).

5. pielikums.
Priekškāpu izplatība Latvijas piekrastē
(Latvijas jūras krastu monitorings, 1993).

6. pielikums.
Krasta profili Latvijas piekrastē
(Ulsts, 1998).

